

Μύθος και ιστορία

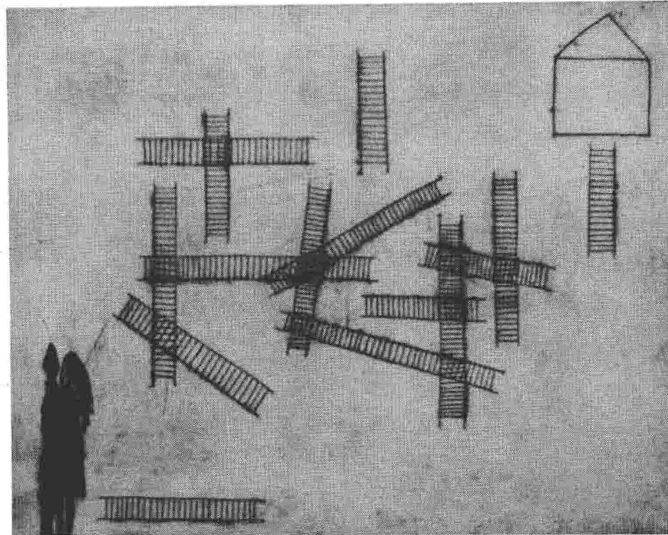
ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ, Το δίκιο είναι ζόρικο πολύ, εκδόσεις Πατάκη, σελ. 567

Εξι χρόνια μετά το μυθιστόρημά της *Αθώοι και Φταίχτες*, η Μάρω Δούκα επανακάμπτει στη γενέτειρά πόλη, τα Χανιά, και την συλλογική ιστορία της, με το πολυσέλιδο μυθιστόρημα *Το δίκιο είναι ζόρικο πολύ*, τίτλος που «κλείνει το μάτι» στους *Αθώους και φταίχτες* αφού, κατά την άποψή μου, και τα δύο θεμελιώνονται πάνω στην έννοια της δικαιοσύνης. Άλλωστε, και η ίδια η συγγραφέας σημειώνει ότι «το μυθιστόρημα *Το δίκιο είναι ζόρικο πολύ*, παρά την αυτοτέλεια και την αυθυπαρξία του, θα μπορούσε να είναι το δεύτερο βιβλίο μιας τριλογίας

ΤΗΣ ΕΑΕΝΑΣ ΧΟΥΖΟΥΡΗ

εν εξελίξει, με πρώτο βιβλίο το *Αθώοι και φταίχτες*. Ανεξάρτητα όμως από το αν το μυθιστόρημα εντάσσεται ή όχι σε μια εν εξελίξει τριλογία, αποδεικνύει, για μια ακόμη φορά στην 35χρονη λογοτεχνική πορεία της Δούκα, την τολμηρή ματιά της, την ακάθιστη και σθεναρώ υποψιασμένη συνείδησή της απέναντι στη συλλογική περιπέτεια, όπως αυτή εμπλέκεται οδυνηρά, συνήθως, με την ατομική, και βέβαια το σπάνιο λογοτεχνικό της ήθος, που την οδηγεί πάντα να ποιεί λογοτεχνία. Ήδη από το εμπληματικό, θα τολμούσα να το χαρακτηρίσω, για τη γενιά της δικτατορίας, και πόσο δυστυχώς προφητικό, πρώτο της μυθιστόρημα *Αρχαία σκουριά*, η νεαρή Δούκα του 1979 τολμά να ταραξεί τα νερά που λάμπουν μεν αλλά που στο βυθό τους έχουν αρχίσει ήδη να σκυματίζονται τα πρώτα βουρκόνερα. Είχαν βέβαια προηγηθεί τα διηγήματά της στη συλλογή *Η Πηνόδα*, που είχαν ήδη δείξει ότι η πρωτοεμφανιζόμενη δεν θα ήταν περαστική από τη λογοτεχνία. Ότι ακολούθησε επιβεβαίωσε αυτούς που προέβλεπαν την λογοτεχνική της αξιοσύνη. Την γενέτειρα, την οποία είχε αφήσει για σπουδές στο εν Αθήναις το 1966, την περιτριγυρίζει λογοτεχνικά, αλλά ρόλο πρωταγωνιστικό της έδωσε μόλις 30 χρόνια μετά την πρώτη της εμφάνιση. Η ανάγκη της ώριμης ηλικίας του ανθρώπου να κοιτά πίσω του και να ψάχνει από πού τα ξεκινημάτα, τα ποτίζματά του, η ρίζα του; Πιθανόν. Για την περίπτωση της Δούκα όμως θεωρώ ότι δεν είναι μόνον αυτό που την οδήγησε να ψάξει, να ξεσκαλίσει, να φωτίσει πλευρές κουκουλωμένες και παρασιωπημένες στα σκοτεινά και σκεδόν απαγορευμένα επίσημα ιστορικά μας κιτάπια, που σκεπάζονταν με τη γενέθλια πόλη, που δίνουν δε το στίγμα μιας συστηματικά καλλιεργημένης νοστορπιάς δεκάδες χρόνια τώρα σ' αυτόν τον τόπο. Ήταν και το γεγονός ότι έφτασε πια το πλήρωμα του χρόνου να σπάσουν οι κρούστες, να ανοικτούν τα μωκλιασμένα κιτάπια και να αρχίσει σιγά σιγά να φωτίζεται το σκουρόχρωμο συνήθως περιεχόμενό τους. Έτσι φτάσαμε στο *Αθώοι και Φταίχτες* και τώρα στο *Δίκιο είναι ζόρικο πολύ*.

Δυο λόγια, πρώτα, για τη μυθιστορηματική συνθήκη: Χανιά, πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα. Η Βιργινία, εκπρόσωπος της νεοταπει γενιάς, με χαμηλωμένα τα νεοιμπέλ της όσον αφορά τη διάθεσή της για ζωή και για

dialogue

παρέες που δεν της λένε σχεδόν τίποτε, ανήσυχη όμως και φιλοπερίεργη για όσα απόκρυφα, πθελημένα ή αθέλητα, με ένα οικογενειακό βιογραφικό βεβαρημένο από την αυτοκτονία του πατέρα της, προτιμά να περνά την ώρα της κοντά στον ετοιμοθάνατο παππού της και να του διαβάζει στίχους από τον Ερωτόκριτο. Όπου κάποια στιγμή από το βιβλίο πέφτει ένα χαρτί, από το οποίο πληροφορείται ότι τον Απρίλιο του 1945 ένας άγνωστος γι' αυτήν αντισυνταγματάρχης, ο Παύλος Γύπαρης, απευθύνεται στον επίσης άγνωστο της Σεβασμιότατο Αγαθόγγελο, γράφοντάς του ότι δεν τον άφησε ασυγκίνητο η πρόταση των Γερμανών να μπει στην πόλη και κυτπήσει τους αναρχικούς...

Μα δεν είχαν φύγει οι Γερμανοί από την Ελλάδα τον Οκτώβριο του 1944 αναρωτιέται η Βιργινία. Για ποιους Γερμανούς μιλάει αυτό το χαρτί και για ποιους αναρχικούς; Το απλό αυτό μυθιστορηματικό τέχνασμα δίνει την αφορμή για να αρχίσουν να ξετυλίγονται σε μια εξαιρετικά πυκνή και καλοδοουλεμένη ύφανση οι γραμμές του μύθου και της Ιστορίας, όπως διαβάζουμε αντικριστά με τον τίτλο στο επάνω μέρος κάθε σελίδας. Και όντως ο μύθος και η Ιστορία εναλλάσσονται διαρκώς μέσα στο βιβλίο, το χθες πετάγεται στο σήμερα, το σήμερα δίνει τη θέση του στο χθες. Η επινοημένη νεαρή Βιργινία ζει την ανούσια καθημερινότητά της μέσα σε μια οικογένεια όπου συναντώνται τρεις γενιές, της Κατοχής και της Εθνικής Αντίστασης [παππούς, θεία Ουρανία], του Πολυτεχνείου [μητέρα, θείος Πανάρης] και η σημερινή που εκπροσωπεί η ίδια. Το χθες, η Ιστορία, εισχωρεί ορμητικά στο σήμερα, καθώς η Βιργινία ανακαλύπτει τα κρυμμένα χειρόγραφα του παππού της τα οποία δίκην «Χρονικού» εξιστορούν το τι συνέβη στα Χανιά κατά τη διάρκεια των ετών 1941-1945. Συμπληρωματικά, η Βιργινία ρίχνει ματιές και στο βιβλίο του Σταύρου Βλοντάκη *Οχυρά Θέσις Κρήτης*, όπως χαρακτηρίζαν οι Γερμανοί την Κρήτη. Απώτερο στόχος της να λύσει τις πολλές

ππει ποιος ήταν πραγματικά ο παππούς της; Τις απαντήσεις τις βρει ο ίδιος ο αναγνώστης του 2010, και πρέπει να πω ότι είναι συντριπτικές για όσους τα τελευταία χρόνια επιχειρούν με «επιστημονικές» μεθόδους να παρουσιάσουν το μαύρο άσπρο και το άσπρο μαύρο, σε ό,τι αφορά την Εθνική Αντίσταση και τον Εμφύλιο πόλεμο που την ακολούθησε, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι γκριζες ζώνες δεν υπάρχουν σε όλες τις πλευρές.

Εκείνο όμως που έχει την πρώτη σημασία είναι το πώς η Δούκα μεταποιεί λογοτεχνικά την Ιστορία, το πώς δηλαδή συνταιριάζει τον Μύθο με την Ιστορία, όταν μάλλον πρόκειται για ιστορικά γεγονότα που εκείνη δεν έχει βιώσει. Ως έμπειρη και άξια συγγραφέας που είναι η Δούκα, αποφεύγει επιμελώς και ορθά να υποθέσει τη θέση του παντόγνωστη αφηγητή και να ακολουθήσει μια, ψευδεπίγραφο, «αληθοφανή» αναπαράσταση της εποχής. Υιοθετεί τη λοξή, γεμάτη ερωτηματικά, αμφισβητήσεις αλλά και άγνοια, ματιά της σημερινής νέας γενιάς -Βιργινία- ενώ για το χθες, την Ιστορία, επινοεί το λογοτεχνικό είδος του «Χρονικού». Το επινοημένο αυτό είδος της επιτρέπει να απλώνει όλες τις ιστορικές πληροφορίες, όλα τα γεγονότα αλλά και την ατμόσφαιρα της εποχής, χωρίς να φοβάται επικρίσεις ότι η Ιστορία έχει υπερβεί τον λογοτεχνικό Μύθο. Ακουμπώντας στέρεα στο αφηγηματικό αυτό τέχνασμα, κεντάει με μαεστρία ολόκληρο το μυθιστόρημά της, φωτίζοντας και τα πρόσωπα του σήμερα, που η μυθιστορηματική τους υπόσταση επεκτείνεται σε όλη την διάρκεια της εβδομηντάχρονης Ιστορίας μας - κάποιο ξεμυτάει και η Μυρσίνη της *Αρχαίας σκουριάς*. Αδύνατο βρήκα μόνον τον Στέφανο, αυτόν που προσπαθεί να φανταστεί η Βιργινία ως «δικό» της ήρωα, καθώς διαβάσει το «Χρονικό» του παππού της. Αναμφισβητητα όμως το *Δίκιο είναι ζόρικο πολύ* αποδεικνύει ότι η υψηλής στάθμης λογοτεχνία είναι επίσης ζόρικο πολύ, όταν μάλιστα τολμά να συνομιλήσει με τις πιο ζόρικες σελίδες της Ιστορίας μας.

Η Έλενα Χουζούρη είναι πεζογράφος και κριτικός λογοτεχνίας